

effectiveness of students' musical performance]. Moscow.

3. Gusak, V. A. (2011). *Metodyka rozvytku rukhovoї pamiaty u protsesi instrumentalnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky*. [Methods of developing motor memory in the process of instrumental training of future music teachers]. Kiev.

4. Davydov, M. A. (2004). *Teoretychni osnovy formuvannia vykonavskoi maisternosti baianista (akordeonista)*. [Theoretical bases of formation of performing skill of the accordionist (accordionist)]. Kyiv.

5. Kozubovskiy, V. M. (2008). *Obschaya psihologiya: poznavatelnyie protsessyi*. [General psychology: cognitive processes]. Minsk.

6. Korzhenevskiy, A. Y. (1981). *Do pytannia pro spetsyfyku myslennia muzykant a- vykonavtsia*. [To the question of the specifics of the musician-performer's thinking]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГРІНЧЕНКО Алла Миколаївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музично-інструментальної підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: методика навчання гри на фортепіано; психологічні аспекти інтерпретаційно-виконавського просу піаніста.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

GRINCHENKO Alla Mykolayivna – PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), senior lecturer, Department of Music and Instrumental Training, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky.

Circle of scientific interests: methods of learning to play the piano; psychological aspects of the pianist's interpretive and performing millet.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2021 р.

УДК 378.147.091:784

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-197-91-96

ІРИГІНА Світлана Олександрівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри диригентсько-хорової підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9773-0752>

e-mail: iriginas_57@mail.ru

СЦЕНІЧНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТА-ВОКАЛІСТА ЯК ФЕНОМЕН ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Головні напрямки становлення та розвитку сучасної освіти, насамперед, пов'язані з подоланням проблем, які існують у нашому суспільстві, а саме: виходом із соціально-економічної і духовної кризи, забезпеченням національної безпеки та високої якості життя народу, створенням умов для соціально-економічного і культурного розвитку країни. Вирішення цих питань можливе лише при наявності педагогічних фахівців високої кваліфікації, готових не тільки до засвоєння нових технологій та інформаційних систем, але й націлених на виховання у підростаючого покоління загальної культури, духовності та моральності.

На сучасному етапі розвитку суспільства все актуальнішою стає проблема поширення спектру професійних компетентностей фахівців у різних галузях освіти, зокрема і в музично-педагогічній. Діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва, передусім, повинна буде бути пов'язаною з необхідністю залучення молоді до ціннісного культурно-мистецького середовища, націлена на формування у них потреби до сприйняття

творів як музичного, так і інших видів мистецтва, а також на розвиток у дітей різного віку зацікавленості у спілкуванні з істинними зразками художньо-естетичної культури.

Посилення вимог до діяльності майбутніх музикантів-педагогів потребує необхідності формування основ професійної майстерності студентів з акцентуванням на самостійну й творчу роботу, оснащення їх інноваційними технологіями ефективного її здійснення як у процесі навчання, так і в умовах художньо-творчого спілкування з учнівською і з більш широкою слухацькою аудиторією. Все це зумовлює потребу визначення сутності фахових компетенцій, підходів щодо вдосконалення вокального навчання студентів, зокрема в аспекті формування у них сценічної культури у виконавській діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує достатня кількість досліджень, стосовно вокальної підготовки студентів як у галузі професійної освіти, підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, так і в області удосконалення методики музичного виховання.

Науково-педагогічна теорія і освітня практика розглядали наступні проблеми. Методологічним і теоретичним засадам професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва приділено значну увагу у роботах Н. Гребенюк, Н. Гуральник, Г. Локаревої, Г. Ніколаї, Н. Овчаренко, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, Т. Танько, М. Ткач, В. Федоришина, Ф. Черкасова та ін.; зміст та структура окремих професійних компетентностей, педагогічні умови та методичні напрямки їх формування представлено у дослідженнях таких авторів, як Т. Грінченко, Л. Василенко, К. Кабріль, А. Козир, Н. Мозгальова, Є. Проворова, Ю. Юцевич та ін.; методики формування різного виду фахових культур: вокальної, сценічно-виконавської, сценічно-образної, вокально-педагогічної, формуванню у майбутніх учителів музичного мистецтва вокально-сценічної майстерності, художньо-образного мислення, вмінь художньо-педагогічної інтерпретації визначили у роботах наступні дослідники: Р. Валькевич, Ван Лей, Л. Василенко, Вей Лімін, Ген Цзинхен, С. Гмиріна, М. Зайкова, В. Костюков, Н. Косінська, Лай Ліцоань, О. Матвеева, Н. Нургаянова, О. Плеханова, Д. Погребняк, Г. Стасько, Т. Ткаченко, Г. Ткачук, Чжу Цзюньцяо, О. Шуляр та ін. Висвітленню інноваційних технологій розвитку професійно-особистісних рис студентів у процесі вокальної діяльності присвячено роботи Л. Лабінцевої та Г. Панченко; формуванню педагогічно-артистичних умінь на заняттях з постановки голосу – В. Костюкова.

Разом з тим, всебічний аналіз наукових досліджень, дозволяє стверджувати, що проблема професійної підготовки майбутніх фахівців-співаків для виконання різноманітних видів і форм вокально-виконавської діяльності (музично-педагогічних, музично-просвітницьких, у шкільному навчальному середовищі та на концертних сценах), до здійснення ними їх на належному культурно-виконавському і сценічно-виразному рівні продовжує вивчатися і потребує як її цілісного дослідження, так окремих її елементів. Це цілком стосується і визначення сутнісної характеристики феномену «сценічна культура».

Мета статті – обґрунтування та визначення поняття «сценічна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва».

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою рисою інноваційної мистецької парадигми нашого століття, з викладеним у ній гуманістично-змістовним

наповненням, стає спрямування уваги до максимально можливого розкриття позитивних особистісно-індивідуальних та творчих здібностей кожної людини, реалізації її мисленнєвих можливостей, самовизначення та самореалізації.

Суспільство ставить перед сучасною музично-педагогічною освітою досить високого рівня вимоги: підготовлювати фахівця, здатного зразу ж після закінчення вищого навчального закладу демонструвати професійну компетентність в роботі з виховання у шкільної молоді загальної та естетичної культури, духовно-ціннісних орієнтирів, морально-етичних установок.

Разом з тим, сучасне положення зі станом художньо-естетичної вихованості молоді досить негативне. Актуальні прояви свідчать про те, що основна маса дітей шкільного віку захоплюється музикою, особливо вокальними творами, досить сумнівного, низького рівня, який не відповідає вимогам художньо-естетичної цінності. Вони слухають пісні на незнайомих для них мовах; репертуар виконавців, які беруть участь у різноманітних вокальних конкурсах, найчастіше, не відповідає особливостям дитячого голосу з точки зору рівня його сформованості, так і не адекватний щодо його змісту. Діти майже не знають фольклорну вокальну музику, не прихильні до сприйняття творів з академічною манерою звучання, не знайомі з високохудожніми зразками вокально-хорової, оперної музики та видатними, кращими її виконавцями. Все це свідчить про наявність значних проблем у вихованні учнівської молоді, однією з яких є зниження у них рівня художньо-естетичних потреб.

У зв'язку з цим, перед музично-педагогічною освітою актуалізується завдання щодо виховання фахівців, спрямованих і здатних протидіяти напору низькопробної масової поп-культури, які вміють створювати, зберігати і примножувати кращі традиції як національного, так і світового музичного мистецтва. Для вирішення цих питань майбутньому педагогу-музиканту необхідно самому оволодіти широким спектром фахових знань, умінь та особистісних вокально-професійних якостей, які б визначали високий рівень його власної виконавсько-педагогічної компетентності. Однією з найважливіших таких якостей у майбутніх учителів музичного мистецтва є сценічно-виконавська культура.

Визначення сутності феномену «сценічна культура» є досить непростим завданням і, насамперед, потребує звернення до цілої низки понять. Їх розгляд ми будемо здійснювати в контексті прояву означеної категорії професійної діяльності в області

музичної педагогіки та вокального мистецтва, зокрема це буде стосуватися особливостей становлення сценічної культури майбутніх вокалістів у рамках освітнього та виконавського простору.

Поняття культури зародилося у давні часи, але не перестає бути предметом зацікавленості і глибокого вивчення різноманітними науками у наш час. У давнину, ще до наступу нашої ери, термін «культура» відносили до занять, пов'язаних із сільськогосподарською, землеробною діяльністю. Значно пізніше його стали застосовувати відповідно до людини, яка нібито «зростається» та вдосконалюється завдяки навчанню та вихованню. В епоху Просвітництва термін «культура» значно поглибився в своєму значенні у напрямку розвитку специфічно людського в людині та передбачав вже вдосконалення її моральних устоїв та духовного життя.

Культура не може бути статичною, вона постійно змінюється під впливом розвитку суспільства, науки, мистецтва, виховання, людського мислення тощо. Мистецтво є одним з найвеличніших досягнень людської діяльності. Воно формує цілісну картину світу за принципами та законами прекрасного, стимулюючи, тим самим, формування ціннісних морально-естетичних якостей людини, її художнього світогляду та духовної сфери.

Одним із найяскравіших видів мистецтва, який прикрашає життя людини своєю позитивною насиченістю, різними художньо-інтонаційними барвами, формує її культуру є музика. Найбільш виразною та найбільш любимою та поширеною серед населення є вокальна музика. Але далеко не завжди ми можемо почути зразки співу, які б свідчили про наявність у виконавців достатнього рівня розвитку музичної та виконавської культури.

Домінуючою силою, яка повинна залучати підрастаюче покоління до істинно художнього вокально-виконавського мистецтва, сприяти розвитку його здібностей, художньо-творчого потенціалу та самореалізації, є освіта.

В освітній науковій теорії досить змістовно і у різнобічних ракурсах характеризується сутність культури, яку розглядають як вищу форму прояву освіченості та професійної компетентності; її складовими є наступні види: культура особистості (культура взаємовідносин і культура саморегуляції), культура діяльності (культура інтелектуальної і професійної діяльності), культура соціальної взаємодії з іншими людьми (культура поведінки і спілкування) [4, с. 14–20]. Диференційовано розглядають культуру психологічні теорії,

розмежуючи її на культуру мислення, культуру спілкування, культуру творчості та ін.

Надалі вважаємо за необхідне уточнити визначення сутності таких понять, як професійна культура, професійна культура вокаліста та сценічна культура і схарактеризувати особливості їх прояву в співацькій діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Дослідники (Л. Василенко, Т. Іванова, А. Козир, Н. Овчаренко, О. Попенко та ін.) підкреслюють, що професійна культура є одним із спектрів загальної культури особистості, вона не обмежується лише субстанцією професійних знань, умінь та навичок, а передбачає наявність у фахівця активної життєвої позиції: готовності самостійно виявляти та вирішувати професійні завдання, аналізувати результати своєї діяльності, вдаватися до самокритики, і бути постійно спрямованим до безперервного професійного саморозвитку.

Становлення професійної культури пов'язується не тільки з досягненням високого рівня професійної технологічної майстерності в тому чи іншому виді діяльності, воно потребує набуття фахівцем відповідного до специфіки обраної професії, обумовленого морально-етичними та іншого роду нормами, стилю поведінки та міжособистісної комунікації. Через комунікацію, пізнання самої себе, виявлення культури почуттів, самоствердження, створення матеріальних і духовних цінностей особистість здобуває світоглядний досвід, поглиблює своє світосприйняття.

Проведений М. Сидоровою аналіз наукових досліджень у галузі вокальної освіти, дозволив їй визначити поняття професійної культури студента-вокаліста. Вона розглядає її як комплексну характеристику рівня професійної компетентності та виконавської майстерності вокаліста, його ставлення до вокального мистецтва як сфери професійної діяльності і до себе як суб'єкту вокальної творчості [7]. Нею також виділено двухаспектну структуру професійної культури вокаліста. До першого компонента входять вокально-технічні вміння: постановка голосу співака, що проявляється у правильно взятому та розподіленому під час співу диханні, вірному звуковидобуванні, рівномірності позиційного звучання голосу на різних частинах діапазону та у різних теситурних умовах, в його гнучкості, рухливості та польотності, у володінні філірковкою звуку та чіткою, виразною дикцією. У зміст другого компонента входять прояви «артистизму і акторської майстерності»: міміки, жести, пластики, вміння перевтілюватися, передавати

багатогранність образу, його відповідність щодо виконавської інтерпретації авторського задуму, що поєднуються з розвитком спеціальних музичних здібностей» [7, с. 23]. Поміж вищезначеного, ця ж авторка вказує на необхідність здійснювати паралельно й виховну роботу з вокалістами, яка була б спрямована на формування у них аксіологічного усвідомлення важливості соціально-культурної діяльності, актуалізацію соціокультурної рефлексії, гуманізацію їхньої свідомості та громадянського світогляду не тільки в процесі навчання, а також при організації та здійсненні студентами благодійної концертно-виконавської і музично-просвітницької діяльності.

Вокальна культура визначається науковцями як складне інтегроване фахове утворення, що виникає внаслідок гармонійного поєднання загальної культури, співацької майстерності, вокально-виконавського досвіду високої художньої якості, ерудованості в галузі музичного мистецтва та розвинутого виконавсько-сценічного артистизму, синтезу вокально-виконавського, вокально-педагогічного, науково-методичного аспектів культурного розвитку (Л. Василенко [2], Н. Овчаренко [5]).

Вокально-виконавську культуру студента-вокаліста можна розвивати лише при сформованості у нього художньої, музичної культури, достатнього рівня розвитку художньо-творчих задатків і музичних здібностей та наявності мистецької обізнаності, сукупності фізичних, моральних і духовних якостей, знання та усвідомлення мистецьких традицій.

Одним з найважливіших показників прояву виконавської майстерності співака є сценічна культура. При обґрунтуванні її сутності науковці підкреслюють багатомірність характеру цієї категорії, що знаходить своє втілення, крім вокальних показників, ще й у вияві естетичних, етичних, духовних якостей майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі музично-виконавської і педагогічної діяльності.

Як вважає вчена Т. Ткаченко, «вокально-сценічна культура студентів мистецьких факультетів є інтегрованим особистісним утворенням, яке включає в себе сукупність процесів та явищ духовно-практичної діяльності по створенню, освоєнню, розповсюдженню творів вокально-сценічного мистецтва та має вияв у професійно-педагогічній діяльності» [8, с. 61].

Достатньо близьким до розкриття сутності досліджуваного нами феномену є поняття «вокально-виконавський артистизм». Він являє собою «...вищий рівень мистецької

зрілості співака як цілісного феномену, що утворюється синтезом його музично-інтелектуальних, вокально-технологічних, інтерпретаційно-творчих та сценічно-комунікативних властивостей і дозволяє глибоко й переконливо втілювати художній зміст вокальних творів та натхненно доносити його до слухачів через призму власної індивідуальності» [1, с. 48].

У вокальному виконавстві артистизм проявляється у внутрішній витонченості, здатності перевтілюватися, чарівності, жвавості, експресії, багатстві жестів і інтонацій, здатності подобатися, відчутті внутрішньої свободи. Ґрунтується він на сформованих уміннях вирішення художніх завдань, проєктування майбутнього виконання вокального твору, з представленням його в образах, з використанням фантазії та інтуїції, при гармонійному поєднанні при цьому логічного мислення та естетичного чуття. Справжній артистизм – це, перш за все, стан душі, здатної на час не просто здаватися кимось, а справді бути, це відкритість і безпосередність, уміння виконувати, діяти і спілкуватися безпосередньо з глядачем.

Проявленнями артистизму є культура виконавця, безпосередність і свобода, оригінальність мислення, гра уяви, емоційність, чарівність, витонченість, адекватність трактовки художнього образу твору, асоціативне бачення, яскраві ходи у виконанні, імпровізації, внутрішня спрямованість на творчість, самовладання в умовах публічного виступу. Артистизм – невід'ємний компонент професійної майстерності вокаліста, показник якості його творчої особистості, який розкриває багатство і красу її внутрішнього світу.

Проблеми формування сценічної культури найбільш широко висвітлюються в руслі театральної педагогіки, тісно пов'язуючись при цьому з феноменом акторської майстерності, мізансцени, взаємодії учасників театрального дійства. Фахівці в галузі сценічної майстерності значну увагу приділяють сценічній культурі як мистецтву внутрішнього перевтілення, яка формує готовність до дії на засадах уявлення свого стану в певних «рольових» обставинах.

Синкретичність діяльності вокаліста-актора визначає складну задачу формування у виконавців художньо-образних уявлень, які є формою чуттєвого відображення наочних образів, що виникають в уяві або пам'яті на основі минулого досвіду в результаті взаємодії з творами музичного мистецтва. Даний процес в силу своєї складності багатогранності несе в собі об'єктивні труднощі. Відомий театральний режисер, актор і педагог Б.Є. Захава бачив шлях до досягнення вірного сценічного втілення

сценічного образу в міцних і глибоких знаннях, бо знання дають впевненість, впевненість породжує внутрішню свободу, а внутрішня свобода знаходить своє вираження в фізичній поведінці людини, в пластичності його тіла [3].

Процес формування художньо-образних уявлень у студентів-вокалістів в процесі вивчення музичних творів слід розглядати як спеціально організовану педагогічну діяльність, спрямовану на навчання співаків основам творчої діяльності щодо створення при виконанні повноцінного і яскравого художнього образу, з використанням спеціальних засобів психолого-педагогічного супроводу і впливу. В першу чергу необхідно звертатися до інтелектуального і емоційного аспекту даної проблеми, які являють собою дві сторони єдиного процесу пізнання художнього образу.

Продумана організація процесу пізнання виконавцем музичних образів вокальних творів забезпечує основи для всебічного та гармонійного розвитку інтелекту та емоційної сфери студентів. Це, в свою чергу, сприяє набуттю ними особистісного творчого досвіду, який складає основу для подальшого розвитку художньо-розумових процесів і навичок (умінь порівнювати, аналізувати, класифікувати, синтезувати тощо). Крім вищезначеного, для становлення співака важлива і наявність професійних акторських якостей, які виділяє Н. Рождественська: «емпатія, здатність до довольної регуляції мимовільних реакцій, сценічний темперамент, емоційна реакція на образ уяви, пластична виразність, почуття віри в уявні обставини як в реальні, почуття сценічної форми» [6, с. 164–165]. Формування творчої індивідуальності співака-актора, передбачає розвиток у нього ряду особистісних якостей, які поступово розвиваються і стають професійними: емоційність, інтуїція, проникливість, уява, спостережливість, здатність до імпровізації та ін.

У процесі педагогічної роботи у студентів-вокалістів необхідно формувати взаємозалежні музичні та акторські вміння і навички діяти в рамках музичного образу виконуваного твору, поставлених музично-драматургічних завдань, музично-пластичного відтворення художнього образу музичного твору. Без розвинених акторських здібностей, мисленнєвої діяльності на основі асоціативних зв'язків, володіння сукупністю засобів вокальної техніки, міміки, жестів створення вокалістом сценічного образу неможливе.

Попередня до виконання твору робота передбачає проведення інтерпретаційного аналізу його ідеї, смислу, сутнісної

характеристики художнього образу, створення моделі сценічного образу, продумування засобів вокально-виконавської і сценічної виразності та добору найбільш доцільних з них. Для втілення зазделегідь задуманої та наміченої інтерпретації виконавцю необхідно буде інтегрувати всі свої здібності, природні й набуті вокальні дані, притаманні йому індивідуальні психологічні особливості та особистісні якості.

Слід додати, що вчителів музичного мистецтва достатньо часто запрошують до участі у просвітницьких концертах, де вокально-виконавська діяльність додатково супроводжується, пояснюється і вербальною презентацією, вступним словом. А це потребує наявності у співака-вчителя сценічної культури іншого типу, яка стосується вмінь використання відповідної термінології, літературно-музичного тезауруса та навичок володіння ним художньо-сценічною промовою.

Сценічна культура у виконавській діяльності вокаліста, чи при навчанні учнів, чи при участі у концертно-театральних постановках, – явище синтетичне, де в комплексі засобів художньої виразності компонент акторської майстерності належить до числа найголовніших, а для глядачів найбільш помітних.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Виходячи з узагальнення праць науковців, з огляду та аналізу вищезначеного, щодо контексту фахової компетентності, нами було визначено сутність феномену «сценічна культура» студента-вокаліста.

Сценічну культуру майбутнього вчителя музичного мистецтва ми характеризуємо як інтегративну властивість, яка містить у собі мистецьку ерудованість, дотичну до мистецьких традицій і художню шедеврів світового мистецтва і сукупності духовних і моральних цінностей; досконале володіння вокально-виконавчими й артистично-поведінковими засобами втілення інтонаційних та змістовно-образних особливостей вокальних творів; здатність до їх вербального пояснення та музично-просвітницької презентації, а також до виразного і комунікативно спрямованого сценічного виконавства як в аудиторному, так і у концертному середовищі.

У подальших наукових розвідках вважаємо необхідним дослідження питань щодо визначення компонентної структури досліджуваного феномену та розробки і створення ефективних, інноваційних методик формування як окремих його складників, так і спільних, в їх тісному взаємозв'язку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Ван Чень. Специфіка й структура виконавського артистизму майбутніх викладачів вокалу та педагогічні принципи його вдосконалення / Чень Ван // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки». Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. № 1. С. 89–94.

2. Василенко Л. М. Взаємодія вокального і методичного компонентів у процесі професійної підготовки майбутнього учителя музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Людмила Михайлівна Василенко / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2003. 30 с.

3. Захава Б. Е. Мастерство актёра и режиссёра: Учебное пособие для спец. учеб. заведений культуры и искусства. 4-е изд., испр. и доп. / Б. Е. Захава. Москва : Просвещение, 1978. 334 с.

4. Зимняя И. А. Общая культура и социально-профессиональная компетентность человека / И. А. Зимняя // Высшее образование в России. Москва, 2005. № 11. С. 14–20.

5. Овчаренко Н. А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: теорія та методологія: монографія / Н. А. Овчаренко. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2014. 400 с.

6. Рождественская Н. В. Диагностика актёрских способностей / Н. В. Рождественская. Санкт-Петербург : Речь, 2005. 181 с.

7. Сидорова М. Б. Формирование профессиональной культуры вокалистов в процессе подготовки вузе культуры и искусств: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Маргарита Борисовна Сидорова / Моск. гос. ун-т культуры и искусств. Москва, 2005. 203 с.

8. Ткаченко Т. В. Формування вокально-сценічної культури студентів мистецьких факультетів педагогічних вузів: монографія / Т. В. Ткаченко; ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків: ХНПУ, 2016. 307 с.

REFERENCES

1. Van Chen, (2017). *Spetsyfika i struktura vykonavskoho artystyzmu ,aibutnikh vykladachiv vokalu ta pedahohichni pryntsypy ioho vdoskonalennia*. [Specifics and structure of performing artistry of future vocal teachers and pedagogical principles of its improvement]. Nizhyn.

2. Vasylenko, L. M. (2003). *Vzaiemodiia vokalnoho i metodychnoho komponentiv u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnioho uchytelia muzyky*.

[Interaction of vocal and methodical components in the process of future music teacher training]. Kyiv.

3. Zakhava, B. Ye. (1978). *Masterstvo aktera i rezhysera*. [Producer’s and actor’s mastery]. Moscow.

4. Zimnyaya, I. A. (2005). *Obshchaya kultura i sotsialno-professionalnaya kompetentnost cheloveka*. [General culture and socio-professional competence of man]. Moscow.

5. Ovcharenko, N. A. (2014). *Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vokalno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia ta metodolohiia*. [Professional training of future music teachers for vocal pedagogical activity: theory and methodology]. Kryvyi Rih.

6. Rozhdestvenskaya, N. V. (2005). *Diagnostika akterskikh sposobnostey*. [Diagnostics of actor skills]. Saint-Petersburg.

7. Sidorova, M. B. (2005). *Formirovaniye professionalnoy kultury vokalistiv v protsesse podgotovki v vuze kultury i iskusstv*. [Formation of vocalists’ professional culture in the university of culture and arts]. Moscow.

8. Tkachenko, T. V. (2016). *Formuvannya vokalno-stsenichnoi kultury studentiv mystetskykh fakultetiv pedahohichnykh vuziv*. [Formation of vocal and stage culture of art students in pedagogical universities]. Kharkiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПРИГІНА Світлана Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри диригентсько-хорової підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: теорія та практика диригентської та вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; методика підготовки студентів-музикантів до педагогічної практики.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

IRYHINA Svitlana Oleksandrivna – a Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Choral and Conducting Training, South-Ukrainian National pedagogical University named after K. D. Ushynsky.

Circle of scientific interests: theory and practice of conducting and vocal choral training of future musical art teachers; methods of training musical students for teaching practice.

Стаття надійшла до редакції 03.05.2021 р.